

РОЗДІЛ III

РЕГІОНАЛЬНА ЕКОНОМІКА, ДЕМОГРАФІЯ ТА СОЦІАЛЬНА ПОЛІТИКА

УДК 330(477).001.76(043.2)

DOI:10.31339/2313-8114-2019-1(11)-60-65

Безхлібна Анастасія Павлівна,
к.е.н., доцент кафедри міжнародного туризму,
Запорізький національний технічний університет

НАУКОВІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ ПРОЦЕСІВ МІЖРЕГІОНАЛЬНОЇ ІНТЕГРАЦІЇ ЯК ЧИННИКА ПІДВИЩЕННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ

З метою всебічного розгляду проблем та перспектив міжрегіональних інтеграційних процесів економік регіонів в контексті підвищення конкурентоспроможності було розглянуто понятійний апарат, передумови міжрегіональних інтеграційних процесів та методологічні основи аналізу міжрегіональної інтеграції в Україні. Методи, що використані в дослідженні: методи аналізу та синтезу, індукції та дедукції. В даний час в науковій літературі не представлена єдина загальноприйнята теорія, яка давала б універсальне трактування фактів, що описують передумови і наслідки економічної інтеграції регіонів. На основі проведеного дослідження встановлено, що оцінка міжрегіональних інтеграційних процесів з метою підвищення конкурентоспроможності передбачають проведення наступного алгоритму: Етап 1. Сценарний (формулювання мети і вибір аналізу, дослідження нормативної та законодавчої літератури в галузі регулювання процесів євроінтеграції обраних територій та галузей, ознайомлення з результатами роботи відповідальних державних органів та органів місцевої влади); Етап 2. Корекційний (вибір критеріїв і показників ефективності (результативності оптимальності); вибір аналітичного інструментарію та затвердження процедури розрахунку, визначення переліку вихідних даних і уточнення системи аналітичних показників); Етап 3. Розрахунковий. (розрахунок зазначених показників); Етап 4. Діагностичний (вибір рівня деталізації аналізу і форми представлення отриманих результатів, аналіз ефективності функціонування міжрегіональних інтеграційних зв'язків); Етап 5. Підсумовуючий (характеристика міжрегіональних інвестиційних проектів, здійснення SWOT-аналізу, застосування форсайт-технології, формування рекомендацій та нормативних документів з метою сприяння розширенню міжрегіональних інтеграційних процесів та налагодження інвестиційного клімату та конкурентоспроможності). Практична значущість роботи полягає у тому, що на сьогоднішній день відсутнє трактування процесів міжрегіональної інтеграції як чинника підвищення їх конкурентоспроможності. Обґрунтування наукових підходів до дослідження міжрегіональної інтеграції дозволяє з'ясувати ефективність подібних економічних зв'язків та їх вплив на конкурентоспроможність територій, що дозволить використовувати отримані дані в процесі формування стратегій регіонального розвитку.

Ключові слова: міжрегіональна інтеграція, конкурентоспроможність, експорт, імпорт, ефективність, товарообіг.

ВСТУП

Постановка проблеми. Міжнародні інтеграційні процеси в економіці набувають все більшого розповсюдження та охоплюють всі сфери економічної, політичної, суспільної та правової діяльності країн і регіонів. На сьогоднішній день виконання реформ Уряду задля майбутнього розквіту економіки України відбувається в руслі євроінтеграційних процесів.

Глобалізаційні процеси в світі неминуче призводять до поширення інтеграційних союзів та

співробітництв в економіках розвинутих країн. Горизонтальні інтеграційні процеси мають декілька рівнів, міжрегіональна інтеграція відноситься до середньої ланки горизонтальних інтеграційних зв'язків.

Конкурентоспроможність прийнято розглядати як процес суперництва регіонів за ресурси та активи. Між тим набуття синергетичного ефекту при економічному міжрегіональному співробітництві створює ряд позитивних ефектів для економік територій-учасниць та дозволяє характеризувати конкурентоспроможність з позиції набуття додаткових

переваг та створення сприятливих умов для бізнес-середовища території та буття мешканців-громадян.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання, пов'язані з характеристикою інтеграційних процесів в Україні, вже хвилюють вітчизняних вчених останні два десятиліття. Серед них необхідно виділити наукові праці вчених: І. Ю. Матюшенко, С. В. Беренда, В. В. Резнікова, Т. Деркач, Т. І. Зосименко. Авторами здійснено теоретичне обґрунтування процесів міжрегіональної інтеграції, їх передумов та характерних особливостей.

Проте на сьогоднішній день відсутнє трактування процесів міжрегіональної інтеграції як чинника підвищення їх конкурентоспроможності. Обґрунтування наукових підходів до дослідження міжрегіональної інтеграції дозволить з'ясувати ефективність подібних економічних зв'язків та їх вплив на конкурентоспроможність територій.

Мета статті (постановка завдання). З метою всебічного розгляду проблем та перспектив міжрегіональних інтеграційних процесів економік регіонів в контексті підвищення конкурентоспроможності буде розглянуто понятійний апарат, передумови міжрегіональних інтеграційних процесів та методологічні основи аналізу міжрегіональної інтеграції в Україні.

РЕЗУЛЬТАТИ ДОСЛІДЖЕННЯ

Якщо здійснити історичний екскурс в минуле, то прикладами інтегративних економічних процесів та результатів розвитку держав на основі інтеграції економік в більшому або меншому ступені є приклади існування Римської імперії та Македонської імперії в часи Стародавнього світу, Британської імперії (що на початку ХХ ст. була найбільшою колоніальною імперією за всі часи людства та охоплювала країни на всіх континентах – Австралія, Нова Зеландія, Південна Африка, Нігерія, Єгипет, Ірак, Оман, Кенія Індія, Канада тощо), Радянський Союз.

Інтегративні відносини суб'єктів можуть будуватися за допомогою вертикальних або горизонтальних зв'язків. Міжрегіональна горизонтальна інтеграція має на меті територіальний поділ праці з подальшою кооперацією. Вертикальна інтеграція зачіпає відносини характеру: «регіон-держава-союзи країн».

Регіональна економічна інтеграція може відбуватися за інституціональним або безінституціональним типом.

Регіоналізація як процес формування нових регіонів проявляється на адміністративно-територіальному рівні країни, відбувається своєрідна транскордонна інтеграція регіонів, що є складовою глобальної національної інтеграції [1]. В. М. Стержнева [2, с. 30] зазначає, що районоутворення територіальних одиниць вузлового або функціонального характеру, так звана «мала інтеграція», є одним із проявів «великої інтеграції» – міжнародної економічної інтеграції.

Економічна інтеграція регіонів, або міжрегіональне співробітництво, – це взаємодія територіальних утворень як підсистем національної

економіки, закріплених в певних територіальних межах, що мають єдність владно-управлінської системи і характеризуються міцністю природних, соціально-економічних, культурних та інших умов [3].

Міжрегіональна інтеграція чинить вплив на економічне життя регіону: обсяги руху товарів і ресурсів, взаємопроникнення регіональних виробничих процесів, спільного фінансування проектів міжрегіонального значення тощо. Цим економічна інтеграція регіонів відрізняється від міжнародної економічної інтеграції країн в масштабах світової економіки [4].

Якщо описувати передумови міжрегіональної економічної інтеграції, то серед них можна виділити:

- географічну близькість регіонів, що інтегруються, а також рівня їх політичного та економічного розвитку;
- спільний та близький до розуміння між населенням культурний та соціальний простір;
- спільність громадських та суспільних проблем, що постають перед суспільством в процесі буття;
- схожість економічних проблем, що можуть бути вирішені за допомогою процесів міжрегіональної інтеграції.

В даний час в науковій літературі не представлена єдина загальноприйнята теорія, яка давала б універсальне трактування фактів, що описують передумови і наслідки економічної інтеграції регіонів. У зарубіжній економічній теорії в даний час переважає інституціональний підхід до вивчення регіональної інтеграції, відповідно до якого інтеграція пов'язана з гармонізацією інтересів учасників економічних відносин, зменшенням ризику, скороченням витрат і підвищенням ефективності діяльності. Дослідження регіональної інтеграції засновані на побудові моделей загальної рівноваги, що дозволяють оцінювати зміну цін на товари, обсягів і структури виробництва в різних секторах регіональних економік, вирашу (втрата) виробників, споживачів і держави в результаті інтеграційних процесів [4].

Інституційна складова процесів інтеграції передбачає створення низки регулюючих інститутів для координації процесу, що забезпечать, через використання організаційних важелів впливу, створення єдиного інформаційного простору, зближення законодавства та стандартів галузей.

Серед цілей міжрегіональної економічної інтеграції необхідно зазначити економічну площину, в якій виявляються позитивні ефекти для регіонів-учасників:

- використання економії масштабу за рахунок скорочення транзакційних витрат та припливу прямих інвестицій з регіонів-учасників;
- спрощення торгівельних відносин процедур;
- розширення обміну досвідом та технологіями, ноу-хау з метою спільного розвитку галузей економіки;
- переплетення економічних зв'язків та їх зміцнення і перетікання довірливих інтеграційних відносин в інші площини життєдіяльності регіону;

соціально, культурну, політичну, військову, спортивну тощо.

Процес інтеграції призводить до зниження бар'єрів в пересуванні товарів та послуг, підвищення мобільності капіталів та робочої сили, що має як позитивний, так і негативний вплив на економіку.

Відповідно, інтеграція може мати різні виміри – можна її вимірювати як процес і оцінювати повноту реалізації інтеграційних заходів, так і через набір показників, що характеризують ефект цього процесу на економіки регіонів.

Найпоширенішими показниками вимірювання інтеграційних процесів є показники, які необхідно враховувати при аналізі міжрегіональної інтеграції – показники, які характеризують масштаби і динаміку обсягів взаємних потоків, транскордонної діяльності економічних суб'єктів і ступеня взаємопроникнення економік: показники інтеграції ринку товарів, послуг, ринку праці, ринку капіталу.

Слід зазначити, що оцінки рівня внутрішньогалузевої торгівлі, перш за все, свідчить про наявність експортних-імпортних торговельних потоків в рамках галузей між регіонами. Для глибшого розуміння процесів регіональної інтеграції необхідно оцінити рівень міжрегіональної взаємодії не тільки на ринку товарів, а й на ринках послуг, капіталів і праці.

Для дослідження міжрегіональних інтеграційних процесів використовується показник валового регіонального продукту, що потребує також спеціального вивчення для виокремлення факторів впливу на нього. Відповідно аналізуватися повинні не самі узагальнені макроекономічні показники, а так звані «чисті» показники, вже з усуненим впливом індивідуальних станових ефектів. Для цього потрібно проведення спеціального економетричного аналізу.

В дослідженні Т. Деркач [5, с. 41] пропонується підхід, що ґрунтується на основі теорії граничних величин маржиналізму та допомагає визначити приріст галузі в прирості ВРП. Рекомендації вченої полягають в розрахунку коефіцієнту граничної спеціалізації ($K_{сп}$) галузі в прирості ВРП:

$$K_{сп} = \frac{Q_n - Q_{n-1}}{Y_{na} - Y_{n-1a}}$$

де Q_n – обсяг галузі в n -періоді,

Q_{n-1} – обсяг i -галузі в попередньому періоді,

Y_{na} – обсяг ВРП регіону (a) в періоді,

Y_{n-1a} – обсяг ВРП регіону (a) у попередньому періоді.

Тобто, необхідно зазначити про виконання наступної умови:

$$0 < K_{сп} < 1.$$

Чим ближче значення індексу до 0, тим більша відсутність приросту продукту галузі. Ближче значення індексу до 1 свідчить про високий рівень спеціалізації. Набуття розрахованого індексу більше 1 свідчить про невірні розрахунки. Негативне значення розрахованого індексу про збитковість галузі та негативний вплив на економіку регіону.

Наступний показник, що рекомендується для обчислення в дослідженні Т. Деркач [5, с. 41] – коефіцієнт галузевого приросту ВРП в n -період ($ГП$)

$$ГП = 0,01 * T_{пр} * K_{сп},$$

де $T_{пр}$ – темп економічного приросту за період, %.

Міжрегіональний товарообіг свідчить про характер, інтенсивність та різноманітність взаємопроникнення регіональних економік та створення єдиного економічного простору. Оскільки найважливішим узагальнюючим регіональним економічним показником є ВРП, то й визначення частки розраховується саме в обсязі ВРП. Для цього використовується формула коефіцієнту інтеграції у сфері міжрегіонального товарообігу K :

$$K = \frac{(R_i + A_i)}{Qt_{(R+A)}}$$

де R_i – вивіз товарів в i -регіон,

A_i – ввіз товарів з i -регіону,

$Qt_{(R+A)}$ – загальний обсяг товарообороту з i -регіоном.

З метою оцінки інвестиційної активності та міжрегіональних інтеграційних зв'язків Т. Деркач [5, с. 43] пропонує розраховувати коефіцієнт інвестиційної активності K_{inv} за наступною формулою:

$$K_{inv} = \frac{I_i}{I_t}$$

де I_i – обсяг інвестицій з i -регіону,

I_t – загальний обсяг інвестицій в економіку регіону за t -період.

Отримані дані будуть вказувати на активність інвестиційних процесів з i -регіоном.

На основі отриманих даних пропонується [5, с. 43] розраховувати коефіцієнт K_{int} , який характеризує інтенсивність інтеграційних економічних процесів у конкретному регіоні з досліджуваними регіонами-партнерами. Обчислення необхідно проводити в конкретному періоді, тому $t = 1$.

$$K_{int} = \sqrt{K_{inv} * K}$$

При дослідженні будь-якого процесу в економіці найважливішим показником оцінки процесу є показник його ефективності. Оскільки міжрегіональні інтеграційні зв'язки мають синергетичний та мультиплікаційний ефекти, доцільно розрахунки доповнити коефіцієнтом ефективності міжрегіональної економічної інтеграції K_{ef}

$$K_{ef} = \frac{K_{int}}{0,01 * T_p^t}$$

T_p^t – середній темп економічного зростання досліджуваного регіону за t -період.

Використання в розрахунках коефіцієнту K_{int} дозволяє врахувати ефекти від інвестиційної діяльності та міжрегіонального товарообігу в загальному економічному ефекті.

Оцінка міжрегіональних інтеграційних процесів з метою підвищення конкурентоспроможності передбачають проведення наступного алгоритму:

Етап 1. Сценарний (формулювання мети і вибір аналізу, дослідження нормативної та законодавчої літератури в галузі регулювання процесів євроінтеграції обраних територій та галузей, ознайомлення з результатами роботи відповідальних

державних органів та органів місцевої влади).

Етап 2. Корекційний. (вибір критеріїв і показників ефективності (результативності оптимальності); вибір аналітичного інструментарію та затвердження процедури розрахунку, визначення переліку вихідних даних і уточнення системи аналітичних показників).

Етап 3. Розрахунковий. (аналіз загальних економічних показників, що характеризують рівень міжрегіональної інтеграції, визначення інтегративної активності міст регіону, коефіцієнт інтеграції у сфері міжрегіонального товарообороту, коефіцієнт інвестиційної міжрегіональної активності, коефіцієнт інтенсивності інтеграційних економічних процесів, коефіцієнт інвестиційної відкритості регіону, коефіцієнт ефективності міжрегіональної економічної інтеграції, коефіцієнт галузевого приросту ВРП, аналіз економічних показників, що характеризують рівень міжрегіональної інтеграції (характеристика міжрегіонального експорту та імпорту в загальному обсязі імпорту/експорту регіону, середньорічний темп зростання (за останні три роки) міжрегіонального експорту та імпорту).

Етап 4. Діагностичний (вибір рівня деталізації аналізу і форми представлення отриманих результатів, аналіз ефективності функціонування міжрегіональних інтеграційних зв'язків).

Етап 5. Підсумовуючий (характеристика міжрегіональних інвестиційних проектів, здійснення SWOT-аналізу, застосування форсайт-технології для дослідження перспектив міжрегіональних інтеграційних процесів: виявлення ключових трендів, перспектив, формування стратегії на коротко-, середньо- та довгостроковий горизонт з різними ймовірностями настання, формування рекомендацій та нормативних документів з метою сприяння розширенню міжрегіональних інтеграційних процесів та налагодження інвестиційного клімату та конкурентоспроможності).

Закордонні дослідники проблем економічної інтеграції регіонів сформували два базові підходи до оцінки рівня економічної інтеграції територій, які активно використовуються в практиці державного управління регіональним розвитком. В основу першого підходу покладено порівняльний аналіз показників, що характеризують інтенсивність і міцність економічних зв'язків між регіонами за кілька періодів [6]. Оцінка ступеня взаємодії здійснюється на основі порівняння міжрегіонального товарообігу з товарообігом між іншими регіонами країни; часткою міжрегіонального товарообігу інтегрованих регіонів у складі їх сукупного регіонального продукту; співвідношення обсягу прямих інвестицій між інтегрованими регіонами з показником прямих інвестицій в інші

регіони. Характер динаміки показників свідчить про посилення (або ослаблення) інтеграційних зв'язків між регіонами, що також дозволяє зробити висновки про посилення (ослаблення) загроз економічній безпеці [4, с. 40].

В рамках іншого підходу здійснюється перевірка виконання умов закону єдиної ціни (Law of one price) шляхом побудови економетричних моделей [8]. Основна перевага другого підходу полягає в достатності і доступності статистичної інформації, яка потрібна для побудови економетричних моделей.

В сучасній економіці сталий розвиток слаборозвинених регіонів і галузей, вирішення проблем зайнятості, стимулювання економіки зменшення наслідків спадів економічного розвитку і забезпечення економічної безпеки вимагають активної участі держави в інтеграційних процесах на територіальному рівні [4].

ВИСНОВКИ І ПЕРСПЕКТИВИ ПОДАЛЬШИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

З метою визначення впливу міжрегіональних інтеграційних процесів на зростання конкурентоспроможності необхідним є застосування певного методичного інструментарію. Сформовані на основі досліджень вітчизняних та закордонних авторів методичні підходи до аналізу впливу євроінтеграційних процесів на галузь туризму в регіоні полягають в аналізі економічних показників та застосуванні експертних методів дослідження явищ.

Якість вивчення тенденцій регіонального розвитку знаходяться в прямій залежності від використання науково-практичних методів дослідження конкурентоспроможності як явища. Експертні методи оцінки мають низку позитивних рис, серед яких можливість застосування в умовах обмежених економічних даних, простота та швидкість отримання оцінок, використання досвіду та знань авторитетних осіб в галузі.

В сучасній економіці розвиток регіонів і галузей, вирішення проблем зайнятості, стимулювання економіки, зменшення періодів спадів економічного розвитку і забезпечення економічної безпеки вимагають активної участі бізнес-еліти, експертів, представників малого та середнього бізнесу, державних органів в інтеграційних процесах на територіальному рівні.

Подальші дослідження будуть спрямовані на вивчення державного апарату забезпечення конкурентоспроможності на регіональному рівні, законодавчого обґрунтування та застосування економіко-математичних інструментів аналізу регіональної конкурентоспроможності.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Матюшенко, І. Ю. Євроінтеграція України в системі міжнародної економічної інтеграції: навчальний посібник / І. Ю. Матюшенко, С. В. Беренда, В. В. Резніков. – Х.: ХНУ імені В.Н. Каразіна, 2015. – 496 с.
2. Транснациональные политические пространства: явление и практика: отв. ред. М. С. Стрельцова – М.: Весь Мир – 2011. – 376 с.
3. Голобородко, С. Г. Формирование межрегиональных экономических систем / С. Г. Голобородко // Государственная власть и местное самоуправление. – 2005. – № 12. – С. 25-27.

4. Беляевская-Плотник, Л. А. Подходы к оценке уровня экономической интеграции регионов в системе национальной экономической безопасности / Л. А. Беляевская-Плотник, Н. Ю. Сорокина // Экономика и управление народным хозяйством. Экономические науки. – 2017. – № 6 (151). – С. 39-42.
5. Деркач, Т. Оцінка ефективності економічної інтеграції на міжрегіональному рівні як ресурсу регіонального розвитку / Т. Деркач // Національна і регіональна економіка. Вісник Тернопільського національного економічного університету. – 2016. – № 3. – С. 37-49.
6. Dougherty, J., Pfaltzgraff, R.L. Contending Theories of International Relations. A Comprehensive Survey / J. Dougherty, R. L. Pfaltzgraff. – 3-d ed. – N.Y. Harper Collins, 1990. – P. 433.
7. Сазонова, Т. Ю. Механизмы межрегиональных интеграционных процессов в РФ / Т. Ю. Сазонова, Г. И. Грекова // Юбилейный экономический вестник – НовГУ им. Ярослава Мудрого. Великий Новгород – 2002.
8. Безхлібна, А. П. Аналіз концептуальних особливостей існуючих методичних підходів до оцінювання конкурентоспроможності регіону / А. П. Безхлібна // Економіка та суспільство. – [Електронний ресурс] – 2017. – № 13. – Режим доступу: <http://economyandsociety.in.ua>.

REFERENCES

1. Matjushenko, I. Ju., Berenda, S. V., Reznikov, V. V. (2015). Jevrointegracija Ukrai'ny v systemi mizhnarodnoi' ekonomichnoi' integracii' [Eurointegration of Ukraine in the system of international economic integration]. Harkiv: HNU [in Ukrainian].
2. Strezhneva, M. S. [Ed.] (2011). Transnacyonal'nye polytycheskye prostranstva: javlenye y praktyka [Transnational political spaces: the phenomenon and practice]. Moskva: Ves' Myr [in Russian].
3. Goloborodko, S. G. (2005). Formyrovanye mezhregyonal'nyyh ekonomycheskyh system [Formation of interregional economic systems]. Gosudarstvennaja vlast' y mestnoe samoupravlenye – State power and local government, 12 [in Russian].
4. Beljaevskaja-Plotnyk, L. A., Sorokyna, N. Ju. (2017). Podhody k ocenke urovnja ekonomycheskoj yntegracyu regyonov v systeme nacyonal'noj ekonomycheskoj bezopasnosti [Approaches to the assessment of the level of economic integration of regions in the system of national economic security]. Ekonomyka y upravlenye narodnym hozjajstvom. Ekonomycheskye nauky – Economics and management of the national economy. Economic sciences, 6 (151) [in Russian].
5. Derkach, T. (2016). Ocinka efektyvnosti ekonomichnoi' integracii' na mizhregional'nomu rivni jak resursu regional'nogo rozvytku [Evaluating the effectiveness of economic integration at the interregional level as a resource for regional development]. Nacional'na i regional'na ekonomika. Visnyk Ternopil'skogo nacional'nogo ekonomichnogo universytetu – National and regional economics. Bulletin of the Ternopil National Economic University, 3 [in Ukrainian].
6. Dougherty, J., Pfaltzgraff, R. L. (1990). Contending Theories of International Relations. A Comprehensive Survey. N.Y.: Harper Collins [in English].
7. Sazonova, T. Ju., Grekova, G. Y. (2002). Mehanyzmy mezhregyonal'nyh yntegracyonnyh processov v RF [Mechanisms of interregional integration processes in the Russian Federation]. Jubylejnyj ekonomycheskij vestnyk – Anniversary Economic Bulletin [in Russian].
8. Bezhlubna, A. P. (2017). Analiz konceptual'nyh osoblyvostej isnujuchyh metodychnyh pidhodiv do ocinjuvannja konkurentospromozhnosti regionu [Analysis of the conceptual features of existing methodological approaches to assessing the competitiveness of the region]. Ekonomika ta suspil'stvo – Economics and Society, 13. Retrieved from: <http://economyandsociety.in.ua> [in Ukrainian].

Бесхлебная Анастасия Павловна. НАУЧНЫЕ ОСНОВЫ ИССЛЕДОВАНИЯ ПРОЦЕССОВ МЕЖРЕГИОНАЛЬНОЙ ИНТЕГРАЦИИ КАК ФАКТОРА ПОВЫШЕНИЯ КОНКУРЕНТОСПОСОБНОСТИ

С целью всестороннего рассмотрения проблем и перспектив межрегиональных интеграционных процессов экономики регионов в контексте повышения конкурентоспособности были рассмотрены понятийный аппарат, предпосылки межрегиональных интеграционных процессов и методологические основы анализа межрегиональной интеграции в Украине. Методы, использованные в исследовании: методы анализа и синтеза, индукции и дедукции. В настоящее время в научной литературе не представлена единая общепринятая теория, которая давала бы универсальную трактовку фактов, описывающих предпосылки и последствия экономической интеграции регионов. На основе проведенного исследования установлено, что оценка межрегиональных интеграционных процессов с целью повышения конкурентоспособности предусматривает использование следующего алгоритма: Этап 1. Сценарный (формулировка цели и выбор анализа, исследование нормативной и законодательной литературы в области регулирования процессов евроинтеграции территорий и отраслей, ознакомление с результатами работы ответственных государственных органов и органов власти); Этап 2. Коррекционный (выбор критериев и показателей эффективности (результативности, оптимальности) выбор аналитического инструментария и утверждение процедуры расчета, определение перечня исходных данных и уточнение системы аналитическим показателям); Этап 3. Расчетный (расчет указанных показателей); Этап 4. Диагностический (выбор уровня детализации анализа и формы представления полученных результатов, анализ эффективности функционирования межрегиональных интеграционных связей); Этап 5. Суммирующий (характеристика межрегиональных инвестиционных проектов, осуществление SWOT-анализа, применение форсайт-технологии, формирование рекомендаций и нормативных документов с целью содействия расширению

межрегиональных интеграционных процессов и налаживания инвестиционного климата и конкурентоспособности). Практическая значимость исследования состоит в том, что на сегодняшний день отсутствует трактовка процессов межрегиональной интеграции как фактора повышения их конкурентоспособности. Обоснование научных подходов к исследованию межрегиональной интеграции позволяет выяснить эффективность подобных связей и их влияние на конкурентоспособность территорий, что позволит использовать полученные данные в процессе формирования стратегий регионального развития.

Ключевые слова: межрегиональная интеграция, конкурентоспособность, экспорт, импорт, эффективность, товарооборот

Bezkhlibna Anastasiia P. SCIENTIFIC BASES OF INVESTIGATION OF PROCESSES OF TRANS-REGIONAL INTEGRATION AS A FACTOR OF ENHANCING COMPETITIVENESS

The conceptual apparatus, preconditions of trans-regional integration processes and methodological bases of the analysis of trans-regional integration in Ukraine have been considered with the purpose to examine the problems and perspectives of trans-regional integration processes of the regions' economies in the context of competitiveness increasing. Methods used in the study: methods of analysis and synthesis, induction and deduction. Currently, the scientific literature does not present the only common theory that would provide a universal interpretation of facts describing the preconditions and consequences of economic integration of the regions. It has been researched that the estimation of trans-regional integration processes in order to increase competitiveness presupposes the following algorithm: Stage 1. Scenario (the purpose of the wording and the choice of analysis, the study of normative and legislative literature in the field of regulating the processes of European integration of selected areas and industries, familiarization with the results of the work of responsible state bodies and local authorities); Stage 2. Correctional (choice of criteria and indicators of efficiency (effectiveness of optimality); choice of analytical tools and approval of the calculation procedure, definition of the list of output data and refinement of the system analytical indicators); Stage 3. Calculation. (calculation of the indicated indicators); Stage 4. Diagnostic (the choice of the level of detail of the analysis and the form of presentation of the results, analysis of the effectiveness of the functioning of trans-regional integration links); Stage 5. Summarizing (characteristics of interregional investment projects, implementation of SWOT-analysis, application of foresight technology, formation of recommendations and regulatory documents in order to facilitate the expansion of trans-regional integration processes and the establishment of an investment climate and competitiveness). To date, there is no interpretation of the processes of trans-regional integration as a factor in increasing their competitiveness. The substantiation of scientific approaches to the study of trans-regional integration allows us to find out the effectiveness of such economic ties and their impact on the competitiveness of the territories, what will allow to use the data in the process of forming regional development strategies.

Key words: trans-regional integration, competitiveness, export, import, efficiency, commodity circulation.

Одержано 06.03.2019 р.